ZAKRES DYSCYPLIN „EKONOMIA" I „NAUKI O ZARZĄDZANIU" W RAMACH DZIEDZINY „NAUKI EKONOMICZNE"

Zgodnie z uchwałą Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 23 września 2003 w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Monitor Polski Nr 40, poz. 586) na dziedzinę „nauki ekonomiczne" składają się trzy dyscypliny naukowe: „ekonomia", „nauki o zarządzaniu" i „towaroznawstwo". W każdym przewodzie doktorskim i habilitacyjnym w naukach ekonomicznych musi być określona jedna z wymienionych dyscyplin.

Doświadczenia z przewodów doktorskich i habilitacyjnych, przeprowadzanych przez rady wydziałów i rady naukowe, wskazują, że czasem występują trudności we właściwym określeniu dyscypliny „ekonomia" lub „nauki o zarządzaniu". Poniżej podaje się wytyczne w tym zakresie, które pozwolą – jak się ma nadzieję – zmniejszyć te trudności.

Zakres dyscyplin

Należy zwrócić uwagę, że obie dyscypliny, „ekonomia" i „nauki o zarządzaniu" rozwijają się bardzo dynamicznie, występują w nich różne podejścia i metody badawcze, powstają różne kierunki naukowe. Powoduje to, że niektóre obszary badań są trudne do jednoznacznego i wyraźnego rozgraniczenia.

Ekonomia jest to dyscyplina wiedzy, zajmująca się gospodarowaniem w społeczeństwie ograniczonymi zasobami (czynnikami produkcji) w celu zaspokojenia potrzeb człowieka. W szczególności do zakresu badań ekonomii należy:

- analiza sektora publicznego;
- analiza wzrostu, rozwoju i wahań cyklicznych gospodarki i jej poszczególnych sektorów;
- problematyka związana z kapitałem i pieniądzem oraz z finansami (w takim zakresie, w jakim nie dotyczy to podejmowania konkretnych decyzji przez podmioty gospodarcze);
- polityka ekonomiczna, w tym: polityka monetarna i fiskalna;
- polityka regionalna;
- ekonomia międzynarodowa;
- funkcjonowanie rynku dóbr, rynku usług, rynku pracy i rynku finansowego;
- teoretyczna problematyka wyboru, dokonywanego przez podmioty gospodarcze, organizacje i inne instytucje – w zakresie produkcji, inwestowania i finansowania, gdy wy-

nika to z ogólnych narzędzi mikroekonomicznych, a nie dotyczy to konkretnego podmiotu;

- historia doktryn ekonomicznych.

Ekonomia formułuje i testuje hipotezy dotyczące zjawisk i procesów ekonomicznych oraz odkrywa prawidłowości występujące w gospodarce. Badania w zakresie ekonomii mają u podstaw fundamentalne kategorie ekonomiczne, takie jak: równowaga rynku, efektywność ekonomiczna, racjonalność zachowań, optymalność decyzji.

Nauki o zarządzaniu jest to dyscyplina wiedzy zajmująca się powstawaniem, funkcjonowaniem, przekształcaniem, rozwojem oraz współdziałaniem organizacji gospodarczych, przede wszystkim przedsiębiorstw, lecz również organizacji należących do sektora publicznego (administracji rządowej i samorządowej, instytucji naukowych, oświatowo-wychowawczych, służby zdrowia, instytucji kulturalnych i innych).

Nauki o zarządzaniu obejmują zagadnienia, które mają wpływ na podejmowanie w organizacjach racjonalnych decyzji i sprawne ich funkcjonowanie, przyczyniając się do osiągnięcia ich celów. Dotyczą one sprawności działań zespołowych i do ich istoty należą problemy pracy kierowniczej.

Problemy funkcjonowania i rozwoju organizacji mogą być rozpatrywane w naukach o zarządzaniu w kilku płaszczyznach:

- według rodzaju organizacji: przedsiębiorstw, organizacji non profit, jednostek administracyjnych, organizacji wirtualnych i innych;
- według funkcji zarządzania: planowanie, organizowanie, motywowanie, kontrolowanie;
- według procesów: procesy podstawowe, procesy wspierające, procesy usługowe;
- według obszarów działalności, np. zarządzanie produkcją, zarządzanie logistyką, zarządzanie jakością, zarządzanie marketingiem, zarządzanie technologiczne, itp.
- według zasobów: zasoby materialne, zasoby ludzkie, zasoby techniki, zasoby wiedzy i informacji, zasoby finansowe, wizerunek firmy;
- według poziomów zarządzania: zarządzanie strategiczne, taktyczne i operacyjne;
- według systemów i metod zarządzania: np. zarządzanie systemowe, zarządzanie zmianami.

Ekonomia ma charakter bardziej teoretyczny i dąży do wysokich uogólnień i formułowania prawidłowości dotyczących gospodarki. Nauki o zarządzaniu dążą do uogólnień teoretycznych dotyczących organizacji, mają charakter wysoko aplikacyjny i dążą do formułowania dyrektyw praktycznych.

Metody badawcze

Ekonomia i nauki o zarządzaniu posługują się w części tymi samymi metodami analizy, np. metody matematyczne, metody badań społecznych (obserwacje, wywiady) itp. Odmienność pewnej części metod badawczych polega na tym, że:

- ekonomia posługuje się w większym stopniu kategoriami syntetycznymi i abstrakcyjnymi, we wnioskowaniu stosuje głównie narzędzia matematyczne, statystyczne i logiczne;
- nauki o zarządzaniu posługują się w większym stopniu opisem konkretnych sytuacji, a we wnioskowaniu stosują głównie metody indukcyjne i metody badań operacyjnych.

Wspólne obszary badawcze obu dyscyplin

Powyższy opis umożliwia w łatwy sposób zakwalifikowanie dużej części rozpraw doktorskich i habilitacyjnych oraz pozostałego dorobku naukowego do określonej dyscypliny: ekonomii lub nauk o zarządzaniu. Jednak występują też obszary, w których zainteresowania obu dyscyplin pokrywają się. W dużym stopniu dotyczy to problematyki mikroekonomicznej związanej z podejmowaniem decyzji przez podmioty. Należy tu stosować następującą zasadę:

- jeśli główny ciężar rozważań położony jest na teorię podejmowania decyzji wynikającą z teorii wyboru mikroekonomicznego, jest to obszar dyscypliny „ekonomia";
- jeśli główny ciężar rozważań ukierunkowany jest na praktyczne dyrektywy dotyczące konkretnych decyzji, jest to obszar dyscypliny „nauki o zarządzaniu".

Jednak i wtedy istnieje możliwość, że jednostka, w której jest (lub ma być) przeprowadzany przewód doktorski lub habilitacyjny, ma wątpliwości z zakwalifikowaniem rozprawy do jednej z dwóch dyscyplin. Wtedy należy:

- przeprowadzić przewód w jednostce, która ma uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego (w przypadku rozpraw doktorskich: doktora) w dziedzinie nauk ekonomicznych w obu dyscyplinach, tzn. ekonomii i naukach o zarządzaniu;
- w bardzo wyjątkowych wypadkach zwrócić się do Centralnej Komisji o zakwalifikowanie rozprawy do określonej dyscypliny naukowej.

Opracowali: Stanisław Sudoł i Krzysztof Jajuga